

tegen, dat
zaamheid
wordt afge-
huld aan
de meer-
teel; maar
as gestelde
sax. van
en lijn ge-
heusch te
advinders-
g van het
id van den
sijn meer-
geelst.
Vooreerst,
is, waarin
erwil een
nacht niet
dat in het
e tot jaren
en daarom
mheid aan
is heeft in
Bij jongens
de beloven
veel hun
rd, op te
lheid nog
gedachte
eenbelofte
elen, ook
hoorzamen.
overdriven.
advinder,
advinders-
sta met
e niet, dat
knochtheid
g) onvoor-
houd; de
niet naar
hooger en.
Leden der
en, dat zij,
el verkerd
tot moeten
gen. Wan-
ze onvoor-
is aan ver-
schriften,
d, en aan
ime wordt
nder geen
reken, dan
sterie geen
uurlijk zal
d zijn, dat
ht zouden
even, die
uden zijn;
at over de
zeer groot
padvinder
te voeren.
dat er op
en worden,
it denken,
e voldoende,
or ons wel
an een
reerijng
kennen.
gewezen,
s ook niet
oschriften
even, alsof
vinders de
fening van
en. De op
at men
ven eere-
meerde-
toet wezen
e voor de
gedrongen
en, omdat
Hierdoor
deze ver-
toegekend,
— onjuist
leest: het
derijf mocht
dit toet
wel niet
het hier
t mag toch
advinders"
die er een
eld op na
schen, De
ichten ligt
a een ver-
il wil men
wet. Niet
vorden en
n op zich
te jongens
in zij zich

als wettig predikant deze gemeente erkend
de moeilijkheden zijn daarmede uit den
weg geruimd.
Gelijk vanzelf spreekt, is dit een oorzaak
van blijdschap voor ons en is er thans
geen de minste reden meer om nog op
deze kwestie terug te komen. Ook het debat
met de *Baasin* over dit onderwerp kunnen
we daarom veilig laten rusten; wat we te
liever doen, omdat de redacteur zijn kracht
blijkaar meer zoekt in persoonlijke quali-
ficaties, dan in principiële argumenten en
we hem op dat voetspoor liever niet willen
volgen.

De Raad der Gereformeerde Kerk
van Zaandam heeft gemeend een poging
te moeten wagen, om het vraagstuk van de
eenheid van opleiding tot oplossing te
brengen, en daartoe het volgende voorstel
aangenomen:

De Raad der Gereformeerde Kerk te Zaandam
stelt voor aan de vergadering van de Gerefor-
meerde Kerken der Classis Haarlem het navol-
gende voorstel te brengen ter Particuliere Synode:
„De Gereformeerde Kerken van Noord-Holland
in Particuliere Synode vergaderd te...
overtuigd, dat het ten eerste in het belang
der Gereformeerde Kerken sal zijn om eenheid
te brengen in de opleiding tot den dienst des
Woords, —

en van oordeel, dat die eenheid kan verkregen
worden door de beide thans bestaande inrich-
tingen met behoud van beider zelfstandigheid te
doen samenwerken — stelt aan de Generale
Synode voor te deze zaak zoo mogelijk een
regeling te treffen, waarbij

1. Beide Inrichtingen met behoud van beider
zelfstandigheid gevestigd worden op eenzelfde
plaats.
2. Het gezelschap en toezicht der Kerken bij
beide inrichtingen blijft gelijk thans is.
3. Beide inrichtingen samenwerken in deser
voege:

dat de Theol. Faculteit door haar weten-
schappelijk onderwijs in de Theologie hare
studenten die algemeene vorming geeft, die
noodig is voor elk Gereformerd Theoloog;
dat de Theologische School door haar weten-
schappelijk onderwijs in de Theologie hare
studenten die bijzondere vorming geeft, die
noodig is voor den dienaar des Woords in de
Gereformeerde Kerken;
en dat bij de vaststelling van de series
lectionum en van de vereichten der examina
bij elk der beide inrichtingen hierna rekening
wordt gehouden.

4. De studiegang aldus wordt ingericht:
dat na de toelating tot de theologische lessen
de studie in normale gevallen omstreeks vier
jaren duurt;

dat door de studenten der Theol. Faculteit,
na omstreeks tweejarige studie, het semi-
candidaats-examen en na omstreeks driejarige
studie het candidaats-examen kan worden
afgelegd;

dat de studenten der Theol. School, tot wier
lessen niemand wordt toegelaten, dan die met
goed gevolg het semi-candidaats-examen in de Theol.
Faculteit heeft afgelegd, den graad verliet van
proponent tot den dienst des Woords;
en dat de studenten der Theol. Faculteit,
die ook zijn ingeschreven als student aan de
Theol. School, zijn vrijgesteld van het betalen
van collegegelden aan de Vrije Universiteit.

5. Aan de Prof. der Theol. School het geven
van één of meer lessen in de Theol. Faculteit
kan worden opgedragen, en omgekeerd aan de
Professoren der Theol. Faculteit het geven van
één of meer lessen aan de Theol. School.

6. Aan de Theol. Faculteit de gelegenheid
openblijft om het doctoraat in de Theologie te
behalen en aan de Theol. School zoo spoedig
als dit behoort kan geschieden, een leerstoel
voor Zending en Evangelisatie wordt gevestigd.

7. De kerkelijke examina gewijzigd worden
in deser voege:

dat aan den graad van Proponent tot den
dienst des Woords het recht der beroepbaarheid
tot den dienst des Woords in de Gereformeerde
Kerken is verboden, roodt het gewone
praeparatoir-examen vervalt,
en dat bij het proponent-examen steeds ten
minste drie caratoren der Kerken tegenwoordig
zijn, die daarbij het recht van veto hebben.

We waardeeren den moed van den Kerke-
raad van Zaandam, die dit vraagstuk weder
aan de orde wil stellen, na de vele teleur-
stellingen op dit gebied reeds ondervonden.
Want er behoort *moed* toe om dit te
doen.

Moge het blijken, dat onze Kerken in
rust en kalmte dit voorstel kunnen over-
wegen, zonder dat daardoor nieuw stofgewoel
wordt opgejaagd.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijken Scholen.

In zeer hartelijken dank ontvingen van den
heer W. R. te Schaarsbergen f. 2.50; van den
heer G. F. H. te Rijswijk f. 1; van den heer
H. Th. te Amersfoort f. 0.75; een wissel: letters
I. B. te L. f. 2.50; uit Vlaardingen achtergebleven
feestgave van W. v. d. Windt Wz. f. 10.

Nogmaals hartelijk dank en vergeet toch onze
scholen niet.
Kootwijk. Da. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

1. Dr. J. Wolter. *Wat is het doel van
het Christelijk Nationaal Schoolonderwijs?*
Tweede herziene druk. J. B. Wolters U. M. —
1911 — Groningen.

Eerst iets over het ontstaan van dit boekje.
Op de algemeene vergadering der Vereeniging
voor Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs in
1885 te Amsterdam gehouden, werd een com-
missie benoemd met opdracht: „eene zakelijke,
duidelijke en praktische omschrijving van het
doel van het Christelijk-Nationaal Volksonderwijs
uit te geven“.

Het doel van het Christelijk-Nationaal Volks-
onderwijs, in onderscheiding van dat der
neutrale school.

Deze commissie droeg aan haar medelid,
Prof. J. Wolter, het opstellen van een concept

voor zulk een omschrijving op. Een concept
dat in de commissie werd besproken en goed-
gekeurd en op haar verzoek door den hoo-
leraar werd uitgewerkt. Het dus uitgewerkte
concept, waarmee de commissie alsvoldeed
aan wat haar was opgedragen, verscheen in 1887
onder den titel: *Wat is het doel van het Christelijk
Nationaal Schoolonderwijs*.

Dit opstel van Dr. Wolter dat metterdaad
te wat verlangd werd: eene zakelijke, duidelijke
en praktische omschrijving van het doel van het
Christelijk-Nationaal Volksonderwijs, — iets
wat, naar de schrijver terecht opmerkt, nog iets
anders is dan het doel der Vereeniging voor
C. N. Schoolonderwijs, die in het bevorderen
van Chr. Nat. Schoolonderwijs haar doel heeft,
— dit opstel werd niet alleen hoog geprezen,
maar ook veel gelezen, en het laatste zoo, dat
het niettegenstaande zijn groote oplage al spoedig
was uitverkocht.

Aan het verzoek om het op nieuw uit te geven
heeft de auteur voldaan, en zoo is nu onlangs
bij de Firma Wolters in Groningen een tweede,
herziene druk verschenen.

Hoewel het boekje genoegzaam bekend is bij
ons ouderen en de auteur „met het aanbren-
gen van wijzigingen spaarszaam is geweest“, wil ik,
vooral ten behoeve van een jongere generatie,
van zijn inhoud iets mededeelen.

In den weg der logische begripsonderscheiding
en volgend de lijn der historie, brengt de auteur
zijn lezer de kennis bij van het doel van het
Christelijk-Nationaal Volksonderwijs.

Hij tekent u dat alles voor op p. 10, waar
hij zegt: „Wij zullen dan eerst over SCHOOL-
ONDERWIJS, vervolgens over de VOLKSSCHOOL,
dan over de NATIONALE en eindelijk over de
CHRISTELIJK-NATIONALE SCHOOL spreken, maar
zoo dat wij bij ieder dezer begrippen ook de
verwante of tegengestelde, voor zoover noodig,
ter sprake brengen. Eene samenvatting van de
verkregen resultaten zal ons dan tot een korte
beschrijving van het doel van het Christelijk
Nationaal Volksonderwijs en tot het maken van
eenige GEVOLGTREKKINGEN kunnen leiden, vooral
met betrekking tot de opleiding der onder-
wijzers“.

De vijf, door mij gespatieerde, woorden vormen
tevens de titels van de vijf hoofdstukken waar-
in de schrijver zijn boekje heeft verdeeld.

In zijn slotwoord bij dezen tweeden druk
wijst Dr. Wolter er op, dat de belangrijke ver-
beteringen, in de laatste jaren, zoowel onder het
Ministerie MACRAY als onder het Ministerie
KUYPER en het tegenwoordige Ministerie HEEMSKERK
zijn tot stand gebracht. En ook, dat in het
Rapport der Staatscommissie voor de Re-
organisatie van het onderwijs, in April 1910 aan
H. M. de Koningin aangeboden, voorstellen zijn
gedaan, betreffende de opleiding van onder-
wijzers, in den geest van hetgeen betreffende
deze zaak in dit werkje was geschreven. „Maar
al zijn wij op onderwijsgebied in die jaren ook
veel nader bij het einddoel gekomen, de strijd
tegen het bestaande stelsel van openbaar onder-
wijs, een stelsel dat niet alleen is een dwang
op ons uitgeoefend, maar een ramp voor ons
land, moet onszelfs voortzet, totdat volledi-
ge vrijheid en onverkort recht is verkregen.“

Om zich in dien strijd te wapenen, om zijn
inzicht in de kwestie waar het om gaat, te
verhelderen, kan dit boekje, dat in kort bestek
zoo rijk, en, door zijn streng logische dispo-
sitie, toch zoo doorsichtigen inhoud biedt, niet-
nemende diensten doen.

Wij mogen Dr. Wolter dankbaar zijn, dat
waar hem de tijd ontbrak voor het schrijven
van een nieuw werkje, hij zich toch de moeite
van het bezorgen van een tweeden druk van
het oude heeft willen getroosten.

Het antwoord op de vraag, die voor nu
bijna vijf-en-twintig jaren, werd gesteld in de
Vereenig. voor Chr. N. S.: *Wat is het doel
van het Christelijk Nationaal School-
onderwijs?* mocht, zooals het door hem werd
gegeven, niet in vergetelheid raken.

2. ALMANAK VAN HET STUDENTENCORPUS A. D.
VRIJE UNIVERSITEIT.

Naar akademisch gebruik geeft ook het Stu-
dentencorpus a. d. Vrije-Universiteit te Amster-
dam ieder jaar zijn ALMANAK uit, waarbij dan
niet zoeteer de kalender, als wel wat er verder
in staat hoofdzaak is. Gewoonlijk dragen zulke
Studenten-Almanakken een eenigzins intiem
karakter, zijn daarom niet bestemd voor het
grote publiek en daarom ook niet geschikt
voor bespreking in den buiten de studenten-
wereld staande periodiek.

Voor dezen Studenten-Almanak, mag echter
een uitzondering gemaakt.

Deze toch is niet alleen, zoo naar vorm als
inhoud, een practisch-exemplaar, maar tevens een
jubileumsgave.

Zoo een als er maar eens om de vijf jaren
verschijnt.

Het Studentencorpus NII, DESPERANDUM DRO
DUCK aan onze Vrije Universiteit mocht toch,
evenals in 1905, ook ten vorigen jare, in de
Octobernaam, zijn Lustrum vieren, en evenals
in 1906 gaf het ook nu zijn Feest-Almanak.
Door zijn, met groote akribie beëindigd, kalen-
derwerk en opgaven van al wat een student aan
onze Universiteit weten moet van de samen-
stelling der colleges van directoren, caratoren
en professoren; commissarissen der Regeering
en deputaten der Kerken; van de regeling der
colleges en examina, en wat al niet meer —
is deze Almanak als handboek voor den akade-
mieburger belangrijk.

Maar wat hem thans ook voor het publiek,
voor het gereformeerde publiek belangrijk
maakt, is met name zijn verdere inhoud.

Ik denk hierbij wel allereerst aan het opstel
van den geestelijken vader onzer Vrije-Universi-
teit, van Dr. A. KUYPER, dat hij als bijzich-
tig gaf bij het welgekleed portret van onzen thans
emeritus geworden Prof. RUTGERS. Ik denk
ook aan de fraai gestileerde bijdrage: AMOS: TE
BETHEL, van Prof. C. van GELDEREN.

Dan, dit alles, hoe belangrijk ook, is nog
niet wat ik vooral op het oog heb, wanneer
ik de kennismaking met dezen Studenten-alma-
nak aanbeveel, ook aan wie onder ons buiten
den engeren kring der Universiteit staat. Wat
ik vooral op het oog heb, is het LUSTRUM-
VERSLAG en de FARRAGO of het MENINGENWIK.
Daaruit toch leert men, wat er leeft in
het Corps en in dit boek zijn „uitdrukking en
weergave“ vindt, zooals de redactie in haar
Voorwoord schrijft.

Want van wat er in de corpswereld onzer
studenten leeft, geeft daarmee metterdaad
deze Almanak een trouw beeld. Een beeld
van frische jeugd, die ook op het feitsu
haar zelfucht bewaart; voor de ontspanning in
het gezellig verkeer, de inspanning van het
studiewerk niet vergeet; en in haar oog ongepoe-
natuurlijkheid een hart heeft voor het echte en
een waag van de aansluitelijkheid. Deze Alma-
nak gunst u daarmee een blik in het leven
van de jonge mannen onzer Universiteit, die
straks als de leiders van ons christenvolk
sullen optreden. Van de jonge mannen, die
dat weten en die, omdat zij niet dat volk
zijn, niet alleen naar den bloede naar ook

naar den geest, ook willen wat zij weten;
en zich bewust zijn dat zij aan onze
Universiteit zijn gekomen om straks te kunnen
zijn, wat te wezen voor ons christenvolk zij willen.
En wie dan met een kenners oog de Almana-
k inlijkt en daardoor een kijk krijgt op dit nog
bloeiende lenteleven met zijn blijden ernst
en ernstige blijheid; met zijn ongedwongenheid,
die niet tot ordinarheid; zijn goedhartigen humor,
die niet tot bittere ironie wordt; zijn zin voor
het schoone, die zich niet vergript aan het
goede en heilige; zijn urbaniteit, die niet in ge-
maakteheid omslaat, — zal dit leven zien in zijn
gebondenheid aan de gereformeerde traditie,
en het zal hem blijde hoop brengen voor rijke,
rijpende somervrucht.

Met hun jubileums Almanak hebben de stu-
denten doen zien dat er leeft in het, hun Corps.
En het mag gerien.

Deze Almanak is niet in den handel, maar
tegen f. 25 verkrijgbaar bij den heer J. THUIS JA.,
Lit. Hum. Sind. MARINXKADE 39 te AMSTERDAM.
3 W. A. KEERS, CONCORDANTIE OP DE BE-
RUMDE PSALMEN, Oosterbaan en le Coindre, Goes.

De KEERS, emeritus priënkant van 's HEER
ARENSKERKE, heeft met de samenstelling van dit
register van alle eerste kenmerkende woorden in
de regels der berijmde psalmen, een ver-
dienstelijk werk verricht. Het opzoeken van bij
een preek toepasselijke psalmen wordt er, zoo
noodig, aanmerkelijk door verlicht. Wat de
waarde van het boekje nog verhoogt is de
tabel van de ZANGWIJZEN DER PSALMEN, met
haar aanwijzingen omtrent zin of meer ge-
makkelijk te zingen psalmen.

Zeer aan te bevelen.

G.

Officiële Berichten.

Kort verslag der classe Woerden op
Dinsdag 9 Febr. 1911 te Alphen
a/d Rijn.

De vergadering wordt op gebruikelijke wijze
geopend. Credentiebrieven nagezien en in orde
bevonden. Dr. v. d. Voet voorzitter; Dr. v. Dijk
assessor; Dr. Klinga scriba. Notulen worden
voorgelezen en goedgekeurd.

Op een vraag deszeggende waarom 't
schrijven der classe aan een broeder niet in de
notulen is opgenomen, wordt geantwoord, dat
dit schrijven in het archief komt.

Discussie wordt gevoerd of een vlak voor de
vergadering ingekomen schrijven mag worden
voorgelezen. Dit wordt bestreden op grond van
art. 4 (en dies art. 30 K. O.) van 't huishoudelijk
reglement door den assessor. De praeses, die 't
gelezen heeft, zegt, dat er s. i. geen bezwaar
tegen is.

De praeses verwelkomt Dr. Verrij, die dit
beantwoordt.

Een bericht uit Rotterdam wordt met leed-
wesen vernomen.

Een schrijven van de classe 's Hage meldde,
dat Dr. Netelenbos was gevraagd ter kerkvisitatie
in de kerk van B. De classe heeft hiertegen
geen bezwaar.

Op voorstel van Oudshoorn om een commissie
van praedvies te benoemen in sake de wijziging
der Diaconale Armenwet, worden aangewezen
Dr. v. d. Heiden, en de diaconen Dompeling
(v. Alphen) en Baart.

Het vlak vóór de vergadering ingekomen
schrijven ontpopt zich bij voorlezen als een insi-
nuatie tegen een der kerkeraden en een aanklacht
tegen een der dienaren. 't Wordt voor kennis-
geving aangenomen. De daarin beschuldigde
dienaar protesteert nogmaals tegen dit doen
voorlezen, ook op grond van 1 Tim. 5: 19.

In sake afreiding wordt herbevestiging van een
opnieuw gekorens raadzaam geacht.

Zevenhoven vraagt en bekoemt haar consulat
als bevestiging van Dr. Hoek op 5 Maart.

De kerken van Zwammerdam en Bodegraven
worden aangewezen om eventuele beroep-
aanneming naar Alphen te approberen.

Aan Woerden wordt in sake een doopkwestie
geadviseerd vooralsnog niet te doopen.

Een incident wordt afgevoerd op den stroom
van art. 30 K. O.

Dr. Broeder rapporteert in sake Zending,
waartuit blijkt, dat de liefde tot de Zending in
ons kerken overvloedig is; dat met 't bouwen
van een school te Bendoeng is begonnen,
dat classe 's Hage 38 pCt., Leiden 35 pCt.,
Woerden 18 pCt. en Gouda 9 pCt. bijdraagt.

't Verslag van den quacitor wordt in orde
bevonden. Batig saldo p.m. f. 25.30½.

Vacatureberichten. Nieuwkoop. Maart: Dr. v.
d. Voet 2; April: Dr. Brouwer 1, Dr. v. Dijk 1;
Mei: Dr. Wartenhoven 2. Noorden, Maart:
Dr. Gunst 2; April: Dr. Fleurke 2; Mei: Dr.
v. d. Heyden 1, Dr. Eldinga 1. Alphen. April:
Dr. Elshove 2; Mei: Dr. Verrij 2. Zevenhoven.
Maart: Dr. v. Dijk 1 (bevestiging).

De 6 conclusies in sake 't consulentchap
komen in bespreking. Conclusie 1 en 2 worden
aangenomen. Uit conclusie 3 valt weg „maar
dan“. Conclusie 4 zal worden gelezen: dat de
consulent de kerkelijke vergaderingen bij het
behandelen van ernstige zaken op verzoek van
den kerkerad leidt, en in het werk der be-
roeping overeenkomstig art. 5 K. O. van advies
dient. Conclusie 5 en 6 vervallen.

Aan O. Wetering wordt opgedragen de reke-
ning na te zien in sake 't weeshuis te M. en
de opleiding.

De Zendingkas is nagezien door de kerk van
Woerden en in orde bevonden.

Roepende kerk is Aardervreë; praeses Dr.
Brouwer. Die vergadering zal D.V. op Woensdag
gehouden worden.

In de notulen zal worden nagegaan, hoeveel
aan Zevenhoven behoort te worden uitgekeerd,
als ze weer een predikant heeft.

De vergadering wordt op gebruikelijke wijze
gesloten.

H. v. Dijk, assessor.

Zwammerdam, 22 Febr. 1911.

Kort verslag van de vergadering der
classis Tiel, gehouden Woensdag
15 Februari 1911.

De praeses, Dr. Sybandy, opent de verga-
dering, laat zingen psalm 119: 3, leest Ps. 48
en gaat voort in gebed.

De credentiebrieven worden onderzocht, waar-
uit blijkt dat alle kerken vertegenwoordigd zijn.
Het modusramen voor de vergadering is als
volgt: Dr. Sybandy praeses, Dr. Davelaar scriba,
Br. de Bruin assessor.

De praeses betuigt in een korte toespraak de
deelneming van de classis aan den afgevaardig-
d tot Rossum, in het verlies dat deze kleine
kerk getroffen heeft, doordat de Heere weer
een der broeders haar door den dood ontnomen
heeft.

De afgevaardigde betuigt zijn dank voor die
deelneme.

De praeses houdt de rondvraag naar art. 41
D. K. O., waaruit blijkt, dat enkele verblijdende
dingen te melden zijn.

De ingekomen stukken worden gelezen, waar-
van een van de classis Rotterdam, inhoudende
afzetting van een dienaar des Woords. (Droev-
kennisgeving).

De middagspauze wordt gehouden, en de inning
der verschillende collecten heeft plaats.

Behandeling van de voorstellen van de kerk
van Culemburg; hierover wordt een en ander
opgemerkt, en na eenige besprekingen tot de
volgende vergadering verdaagd, om alsdan een
uitvoeriger rapport uit te brengen.

De praeses stelt voor, de benoeming van
verschillende deputaten (op de vorige vergade-
ring benoemd, met het oog ter opname in het
jaarboekje) te bekrachtigen, hetwelk zonder
eenige verandering geschiedt.

De nieuwe regeling voor de kerkvisitatie in
de classis Tiel is aanwezig, en word aan de
afgevaardigden medegegeven.

De collecten voor de volgende vergadering
zijn de Zending en de Vrije Universiteit; de
vergadering wordt bepaald op 17 Mei a.s.

De praeses sluit deze vergadering en verzoekt
den scriba te eindigen met dankgebed.

Namens de classis Tiel,
Dr. G. DAVELAAR, s. i. scriba.

Buitenland.

Duitsland. Strijd over den eed tegen
het modernisme.

Het is onmogelijk alles weer te geven, wat
in Duitsland geschreven wordt over den z.g.
eed tegen het modernisme, dien de paus van
alle Roomsche priesters eischt. Er zijn heel wat
pennen daarover in beweging gebracht en het
is ten onrechte, dat men den paus over de
genomen maatregelen veroordeelt. Had hij dan
het modernisme in zijn kerk moeten laten
toewoekeren? Het eenige wat met grond tegen
dezen eed ingebracht wordt, is dat het eischen
van een eed in de kerk des Heeren tegen het
Woord Gods is. Immers heeft de Heere Jezus
gezegd: „Zwerft ganschelijk niet, uw woord zij
ja, ja, neen, neen; al wat meer is, is uit den
boze.“ Maar wanneer nu de paus aan zijn
priesters gevraagd had, om eenvoudig te betui-
gen, dat men het modernisme verwerpt, zou
daarmede genoegzaam worden? Nu zijn
er zelfs Roomsche priesters, die spreken van
„gewetensdwang“, die hun aangedaan wordt,
„ja, een priester riep uit: „Wij willen in de
kerk blijven, doch wij verlangen van de tyrannie
van Rome bevrijd te worden.... Wezenlijke
hulp kan ons alleen verleend worden door het
ingrijpen van den Staat, die zijne dienaars toch
van rechtswaage tegen een vreemd despotiek
kerkbestuur, dat ver uit het buitenland ons
regeert, moest beschermen. Help ons, mijnheer
de minister! Of zou het Duitse rijk zoo zwak
zijn, dat het zich niet eens tegen het Vaticaan
stellen kan? Onze priesters zijn Duitse bur-
gers en geen slaven van den paus! Waar is
de man in Duitschland, die dezen paus toeroept:
„Tot hierop en niet verder! Duitschland is
geen kerkelijke staat.“ Dit artikel is onderte-
kend: „Een Roomsche priester, die gaarne een
Duitsch priester zou willen zijn.“

Nog scherper afkeurend is een geschrift van
den kapelaan Wieland van Laurengen, die
afgeset is, omdat hij weigerde den gevraagd-
den eed af te leggen. Het blijkt echter uit zijn
schrijven, dat hij niet meer op Roomsche stand-
punt staat.

Een andere toon wordt door den schrijver
van den „Wochenau“, der *Allgem. Ev. Luth.
Kr.-Zg.* aangeklagen. Deze betoogt daarin vol-
komen juist, dat het 't goed recht van elke
kerk is, zich te versetten tegen het verwoesten
van hare fundamenteen, en niet toe te laten,
dat moderne twijfelacht op hare kathedra
wordt voorgedragen. Een geheel „vorausset-
zungslos“ onderzoeken zonder de geloofsaan-
nemende des geloofs, wil ook de geloofvul-
lutheraan niet, en hij verstaat het, dat Rome
zich de modernisten van het lijf houden wil.
Al mocht de eed daarvoor het rechte middel
niet zijn, de Staat heeft daarmede niets te
maken, als de „publieke rechten“ daardoor
niet lijden. De „veelalhoogheid“ van den Staat
behoort daartoe. Ders mag door de Roomsche
curie niet aangetaald worden. „Wanneer, gelijk
aan onze hogescholen in het Westen dikwijls de
behoefte is, een Katholiek theoloog te be-
voegdheid heeft, niet alleen theologie te doc-
ceeren, maar ook de Duitse taal en geschie-
denis, dan kan de Staat het niet dulden, dat
deze leerder der „judg afzet van alle onderzoek
en blindelings de kerk volgt, die bijv. alle
werken van Goë op den index gezet heeft,
en over den 30-jarigen oorlog hare eigene
beschouwing heeft.“ Met andere woorden,
Roomsche theologen, die den eed tegen het
modernisme gedaan hebben, mogen niet langer
hogeleraar aan eene Staatsuniversiteit blijven.

Ook verklaarden vele Duitse professoren,
dat zij hunne ambtgenooten, die den eed tegen
het modernisme gesworen hebben, niet langer
als hunne ambtgenooten kunnen erkennen.

Maar de paus gaat zijn eigen weg. Hij schreef
aan den kardinaal Fischer een brief, waarin hij
te kennen gaf, dat hij, zonder vrees voor de
wereldlijke macht in Duitschland, moest blijven
eischen, dat de priesters der Roomsche kerk
den eed tegen het modernisme zouden afleggen.
Het is wel te denken, dat hieruit een conflict
zal geboren worden. Verwondert het ons, dat
de tegenwoordige paus er zwaar tegen op heeft
gezien, den sta als opperste herder der Room-
sche kerk op te nemen?

Noord-Amerika. Gemeenschappelijke
vergaderingen van Universalisten,
Unitariërs en Joden.

In New-York hebben leden van drie gods-
dienstige geloofsgemeenschappen, n.l. van de Univer-
salisten, der Unitariërs en der Joden, gemeen-
schappelijke vergaderingen gehouden. Univer-
salisten zijn menschen die het er voor houden,
dat de versoening voor alle menschen, hoofd
voor hoofd, verworven is, en dat in den
bijzonderen zin van het woord, God „Vader“
van alle menschen is; Unitariërs zijn personen,
die stellen dat God niet als de Drieëenige
bestaat, die dus loochenen dat de Vader, de
Zoon en de Heilige Geest drie onderscheidene
personen zijn, die de eenige waarachtige God
zijn. Die vergaderingen waren druk bezocht.
Wat men echter wellicht niet verwacht had,
gebeurde, rechtinnige Joden, die nog vasthouden
aan hun religie, kwamen tegen het houden van
zulke samenkomsten in verzet, in de overtuiging
dat het aan 't rechtinnige Jodendom groote
schade zou toebrengen. En zij hebben gelijk.
Moderne Joden die zich met Universalisten en
Unitariërs verbreedden, zijn in den eigenlijken
zin van het woord geen Joden meer. Men kan
die Universalisten en Unitariërs evenmin Chris-
tenen noemen, als de z.g. reform-Joden den
naam van Joden verdienen, indien men daar-

onder niet hun afkomst, maar hunne religie
wil aanduiden. Uit het protest der orthodoxe
Joden blijkt het, dat er onder hen nog
mannen en vrouwen gevonden worden, die
vasthouden aan den voorvaderlijken godsdienst.
Er zijn evenwel uit het midden der Univer-
salisten en Unitariërs geen stemmen opgegaan
tegen een godsdienst boven geloofsverdediging;
waartuit men met recht kan afleiden, dat er in
die kringen geen verdedigers gevonden worden
van hunne bijzondere geloofsverzuigen, welke,
dit spreekt wel vanzelf, er wel geweest zijn
toen het Universalisme en het genootschap der
Unitariërs in het leven geroepen werd. Het
blijkt dus, dat deze dieper zijn weggevoerd
dan de Joden, waaronder er nog gevonden
worden, die voor de leer der vaderen ijveren.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

IN EN DOOR HET LEVEN.

TER INLEIDING.

Nu twee en een halve eeuw geleden, lag
niet ver van de Duitse stad Osnabrück in
Munsterland een buitengoed, dat een naam
droeg, die vertaald luiden zou: „Rust best“.
In den omtrek werd het landgoed overal „het
Slot“ genoemd, denklijk wijf er vroeger een
kasteel op gestaan had. Dit was echter reeds
lang verdwenen. „Rust best“ bestond nu slechts
uit een groot heerenhuis met stallen, een
boerderij en enkele woningen, alle omgeven
door groote tuinen en landerijen en gebouwen.
Het „Slot“ werd bewoond door een heer,
die Knobel heette, zijn vrouw en twee doch-
tertjes, menschen van hoogen stand, die tijdens
den dertigjarigen oorlog met hun vaderland
Saksen hierheen waren gekomen, waar zij ten
slotte bleven. Wegens hun vriendelijkheid en
mildheid waren zij in den omtrek en bij hun
onderhoorigen zeer bemind.